

Облік і оподаткування

УДК: 657.6:338.124.4(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14586935>

Вплив економічної нестабільності на ефективність системи обліку і аудиту в Україні

Уманська Вікторія Григорівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-1669-7255>

Дроздова Олена Геннадіївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м.Одеса, Україна,

<https://orcid.org/0009-0006-0906-7983>

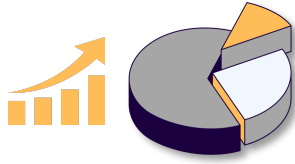
Смірнова Ірина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна,

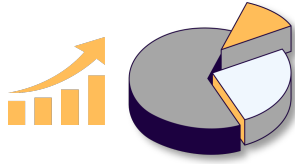
<https://orcid.org/0000-0002-3755-4045>

Прийнято: 13.12.2024 | Опубліковано: 02.01.2025

Анотація. Економічна нестабільність, викликана війною, глобальними кризами та регіональними економічними проблемами, суттєво впливає на

функціонування систем обліку і аудиту в Україні. Актуальність дослідження полягає в необхідності адаптації методів аудиту до сучасних викликів, пов'язаних із постійними змінами у фінансовому середовищі та законодавстві, що впливає на точність, прозорість і об'єктивність аудиторських перевірок. Метою статті є вивчення впливу економічної нестабільності на облікові та аудиторські практики в Україні, визначення основних проблем у цій сфері та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення управління ризиками. Для досягнення мети використано комплексний підхід, що передбачає аналіз теоретичних засад, методологій оцінювання ризиків та практичних аспектів адаптації аудиторських процедур. Застосовано методи порівняльного аналізу, системного підходу та сценарного моделювання. Результати дослідження показали, що основними проблемами в аудиті залишаються постійні законодавчі зміни, асиметрія інформації між аудиторами та клієнтами, обмежений доступ до перевіреної інформації й зростання рівня шахрайства у фінансовій звітності. Виявлено, що впровадження цифрових інструментів, зокрема автоматизованих систем для оцінювання ризиків і обробки великих даних, дає змогу значно підвищити точність і прозорість облікових процесів. З'ясовано, що застосування таких технологій сприяє зменшенню небезпеки викривлення даних та підвищенню оперативності аудиторських процедур. Серед основних висновків дослідження виокремлено необхідність упровадження централізованих інформаційних платформ, підвищення кваліфікації аудиторів у використанні цифрових технологій та перегляду нормативних вимог до аудиту в умовах нестабільності. Запропоновані рекомендації стосуються розроблення стандартів для оцінювання нетипових операцій, механізмів контролю за відповідністю міжнародним стандартам, а також запровадження законодавчих санкцій за порушення аудиторських процедур. Перспективи подальших досліджень передбачають інтеграцію міжнародного досвіду в аудиторську діяльність України, створення інноваційних моделей управління ризиками, а також аналіз впливу цифрових

технологій на прозорість і якість фінансової звітності. Реалізація цих ініціатив сприятиме створенню стійкої системи обліку та аудиту, що відповідає сучасним викликам економічного середовища.

Ключові слова: облік, фінансова звітність, аудиторська перевірка, регуляторне середовище, ризик-менеджмент, цифрові інструменти, управління ризиками, економічна стабільність.

The impact of economic instability on the efficiency of accounting and auditing systems in Ukraine

Viktoriia Umanska,

PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0003-1669-7255>

Olena Drozdova,

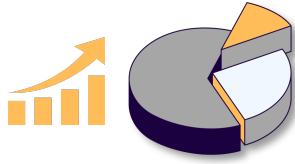
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0006-0906-7983>

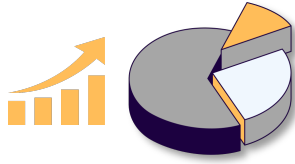
Iryna Smirnova,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Audit, Accounting and Taxation, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-3755-40>

Abstract: Economic instability caused by military actions, global crises, and regional economic challenges significantly impacts the functioning of accounting and auditing systems in Ukraine. The relevance of this study lies in the necessity to adapt auditing methods to contemporary challenges, including constant changes in the financial environment and legislation, which affect the accuracy, transparency, and objectivity of audit inspections. The aim of the article is to examine the impact of economic instability on accounting and auditing practices in Ukraine, identify the main problems in this field, and develop recommendations for improving risk management. To achieve this aim, a comprehensive approach was employed, including the analysis of theoretical foundations, risk assessment methodologies, and practical aspects of adapting auditing procedures. Comparative analysis, a systematic approach, and scenario modeling were applied. The findings indicate that the main problems in auditing remain frequent legislative changes, information asymmetry between auditors and clients, limited access to reliable data, and an increased level of fraud in financial reporting. It was revealed that implementing digital tools, particularly automated systems for risk assessment and big data processing, significantly enhances the accuracy and transparency of accounting processes. It was also found that such technologies help mitigate the risks of data misrepresentation and improve the efficiency of audit procedures. Among the key conclusions of the study, the necessity to establish centralized information platforms, enhance auditors' qualifications in using digital technologies, and revise regulatory requirements for auditing in unstable conditions is highlighted. The proposed recommendations include the development of standards for evaluating atypical transactions, mechanisms for monitoring compliance with international standards, and the introduction of legal sanctions for violations of auditing procedures. The prospects for further research involve the integration of international experience into Ukraine's auditing practices, the development of innovative risk management models, and the analysis of the impact of digital technologies on the transparency and quality of financial reporting. The

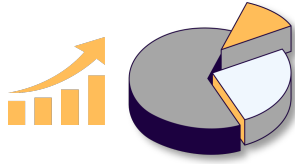
implementation of these initiatives will contribute to the establishment of a resilient accounting and auditing system that meets the challenges of the modern economic environment.

Keywords: accounting, financial reporting, auditing, regulatory environment, risk management, digital tools, economic stability.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Економічна нестабільність є вагомим чинником, що впливає на функціонування систем обліку та аудиту в Україні, зокрема в умовах невизначеності й постійних змін регуляторного середовища. У сучасних умовах фінансова звітність та аудиторські перевірки постають перед викликами, пов'язаними з обмеженим доступом до об'єктивної інформації, нестабільністю валютних курсів, зростанням ризиків неплатоспроможності підприємств та впливом політичних і соціальних факторів. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних методів адаптації облікових та аудиторських практик до нових умов функціонування економіки.

Важливим науковим завданням є розробка підходів до покращення системи управління ризиками в аудиторській діяльності, що враховують специфіку національного ринку та міжнародні стандарти. Практичним завданням є підвищення точності, прозорості та оперативності фінансової звітності з урахуванням новітніх цифрових інструментів, які можуть зменшити вплив нестабільності на облікові процеси. Такі аспекти є критично важливими для забезпечення надійності фінансової інформації та відновлення довіри до аудиторських перевірок, що є основою для прийняття стратегічних рішень у кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць свідчить про те, що економічна нестабільність значно впливає на систему обліку та аудиту, створюючи нові виклики та стимулюючи пошук шляхів

підвищення її ефективності. О. Vasylychshyn, V. Harkava, O. Sheremet, O. Sydorovych, I. Berdnik та A. Paziuk підкреслюють, що фінансові злочини в умовах економічної кризи значно посилюються, що загрожує економічній безпеці країни. Автори наголошують на необхідності вдосконалення механізмів аудиту для посилення прозорості фінансових процесів, особливо через інтеграцію новітніх аналітичних підходів [1].

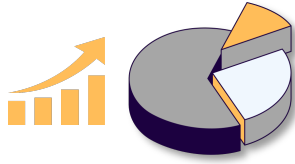
A. Sharovalova зі співавторами звертають увагу на модернізацію національної системи обліку через упровадження цифрових інструментів. Науковці доводять, що диджиталізація значно підвищує прозорість обліку та знижує виклики, пов'язані з маніпуляціями даними [2].

С. Гончарук та В. Хмизовець досліджують удосконалення методів обліку активів підприємств в умовах євроінтеграції. Учені акцентують на необхідності гармонізації стандартів обліку, що є важливим для забезпечення відповідності міжнародним вимогам і покращення управління активами в умовах кризи [3].

Т. Наумова, Н. Акімова та Л. Кирильєва аналізують трансформацію внутрішнього аудиту в умовах глобальних криз та війни, наголошуючи на ролі оперативного реагування на економічні виклики. Дослідження науковців демонструють, що внутрішній аудит є важливим інструментом для мінімізації ризиків та адаптації до нестабільного середовища [4].

Л. Гуцаленко, У. Марчук та Т. Мулик розглядають інтеграцію екологічних показників в облікові системи як відповідь на виклики війни. Висновки дослідників свідчать про те, що облік має включати екологічні аспекти для точнішого відображення збитків і розробки компенсаційних механізмів [5].

U. Savkiv та T. Kuzmin у своїй роботі наголошують на тому, що цифрові інструменти дають можливість значно підвищити продуктивність системи обліку та її здатність адаптуватися до змін. Автори акцентують на

необхідності автоматизації процесів для забезпечення надійності облікових даних навіть у складних умовах [6].

П. Пуцентейло та А. Довбуш додають, що розвиток цифрової економіки створює нові можливості для облікових систем, однак потребує комплексного підходу до модернізації інфраструктури обліку та підготовки кадрів [7].

А. Яковенко, Т. Гнатєва та І. Воронюк акцентують на впровадженні інноваційних рішень у сфері обліку, що сприяють стійкості системи до зовнішніх шоків. Висновки вчених є релевантними в контексті пошуку шляхів підвищення ефективності облікових процедур [8].

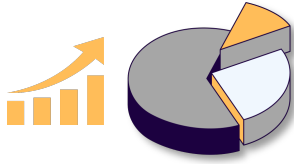
V. Chenash, A. Abramov та E. Shebeshten аналізують вплив цифрових технологій на бухгалтерський облік в Україні, зазначаючи їхній внесок у зниження помилок і корупційних ризиків [9].

О. Євсєєва, Н. Іванова та О. Скорба наголошують на тому, що цифрові інновації забезпечують адаптивність системи обліку до нових викликів. Автори доводять, що автоматизація облікових процесів сприяє ефективнішому подоланню кризових явищ [10].

І. Склярук та Н. Вовк досліджують управлінський облік бізнес-процесів у контексті диджиталізації, акцентуючи на автоматизації як визначальному факторі зниження операційних ризиків [11]. О. Грицай та В. Папіш додають, що впровадження цифрових технологій у сфері обліку в Україні вже демонструє позитивні результати, хоча ще потребує розширення [12].

Т. Gurzhii зі співавторами висвітлюють проблеми державного аудиту, указуючи на його роль у підтримці економічної безпеки через прозорість і контроль за державними фінансами [13]. L. Akimova з колегами наголошують на ролі обліку в досягненні сталого розвитку, підкреслюючи його значення для мінімізації наслідків економічної нестабільності [14].

Отже, результати аналізу демонструють, що економічна нестабільність значно впливає на ефективність облікових та аудиторських систем. Упровадження цифрових технологій, посилення внутрішнього аудиту та

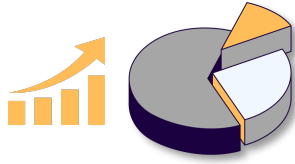

інтеграція нових показників, таких як екологічні, є основними шляхами адаптації системи обліку до сучасних викликів. Це забезпечує її прозорість, точність і надійність навіть у періоди економічної кризи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри прогрес у вивченні впливу економічної нестабільності на систему обліку та аудиту, залишається низка нерозв'язаних питань. Важливим аспектом є недостатнє обґрунтування впливу нестабільності на методологію обліку і аудиту, особливо в управлінні фінансовими ризиками. Відсутність інтегрованого підходу до адаптації аудиторських процедур у таких умовах обмежує їхню ефективність, що ускладнює забезпечення прозорості й точності фінансової звітності. Недостатньо досліджено роль цифрових інструментів у підвищенні відкритості облікових процесів. Хоча автоматизація та великі дані визнані важливими, бракує чітких методик їхнього застосування в нестабільному економічному середовищі. Окремим викликом є недостатнє вивчення проблем, пов'язаних із частими законодавчими змінами, інформаційною асиметрією та обмеженим доступом до даних, що ускладнюють аудит в умовах невизначеності. Це перешкоджає розробці адаптивних процедур для розв'язання цих проблем. Необхідним є детальний аналіз ризиків, пов'язаних з упровадженням прогностичних моделей і сценарного аналізу. Їхній потенціал у підвищенні точності аудиторських висновків залишається недостатньо розкритим.

Це дослідження сприятиме розв'язанню зазначених проблем через інтеграцію інноваційних підходів, розроблення стандартів для оцінювання ризиків і створення централізованих інформаційних платформ. Такий підхід допоможе посилити адаптивність аудиторських процедур і забезпечить стійкість системи обліку в нестабільних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдань). Мета статті – дослідити вплив економічної нестабільності на ефективність систем обліку та

аудиту в Україні, визначити основні проблеми, що виникають у цій сфері, та запропонувати практичні рекомендації щодо їхнього розв’язання.

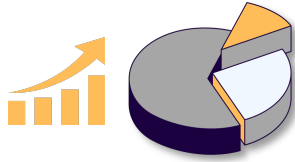
Завдання статті:

1. Обґрунтувати вплив економічної нестабільності на розвиток методології обліку та аудиту, зосереджуючи увагу на необхідності адаптації до фінансових ризиків і змін у макроекономічному середовищі.
2. Дослідити роль сучасних цифрових інструментів у підвищенні прозорості й точності облікових та аудиторських процесів через автоматизацію ризик-менеджменту та використання великих даних для поліпшення ефективності аудиторських процедур.
3. Розробити рекомендації для вдосконалення механізмів управління ризиками у сфері обліку та аудиту, включаючи адаптацію процедур до нових викликів економічної нестабільності та встановлення стандартизованих підходів для оцінювання нетипових операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна нестабільність, спричинена війною, глобальними кризами чи регіональними економічними викликами значно впливає на розвиток методології обліку та аудиту. Це пов’язано з необхідністю адаптації традиційних підходів до обліку активів, зобов’язань та доходів до умов підвищеної невизначеності. Управління фінансовими ризиками вимагає інтеграції новітніх методів оцінювання фінансового стану, їхнього прогнозування та аналізу даних. Такі підходи є важливими для забезпечення прозорості фінансової звітності, оптимізації управлінських рішень і зниження загроз фінансової стійкості підприємств. У табл. 1 узагальнено зміни в методології обліку та аудиту в умовах економічної нестабільності (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни в методології обліку та аудиту в умовах економічної
нестабільності

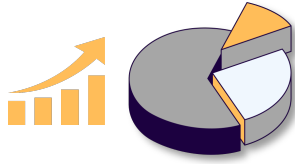

Аспекти обліку та аудиту	Традиційний підхід	Методи в умовах економічної нестабільності
Оцінка активів	Використання історичної вартості	Переоцінка з урахуванням ринкових умов, коригування за справедливою вартістю
Управління ризиками	Відсутність спеціалізованих моделей аналізу	Використання прогнозних моделей та сценарного аналізу
Виявлення фінансових загроз	Регулярний аудит без розширеного аналізу	Оцінка кіберзагроз, валютних ризиків, макроекономічних коливань
Контроль ефективності витрат	Зосередженість на бухгалтерських даних	Застосування КРІ для оцінювання витрат, аналіз відхилень і прогнозування фінансових показників
Упровадження цифрових технологій	Мінімальне використання автоматизованих систем	Використання автоматизації, штучного інтелекту, аналізу великих даних для виявлення ризиків і підвищення точності обліку

Джерело: сформовано авторами на підставі [6; 7; 8]

Сучасні умови практичного застосування цих методів свідчать про їхню ефективність у виявленні, оцінюванні фінансових ризиків та управлінні ними. Наприклад, підприємства в Україні, які працюють у галузі агробізнесу, активно використовують переоцінку активів через значні коливання валютного курсу та цін на сировину. Це дає можливість забезпечити більш об'єктивну оцінку фінансового стану. Своєю чергою, великі корпорації у сфері ІТ почали активно впроваджувати автоматизовані системи аналізу ризиків, які створюють умови для швидкого реагування на зміни в економічному середовищі, включаючи можливі кіберзагрози.

Застосування прогнозних моделей є основним інструментом для аудиторських компаній, які обслуговують фінансові установи. Так, сценарний аналіз ризиків допомагає банкам оцінити можливі наслідки дефолту клієнтів і розробити відповідні стратегії щодо їхнього зниження. Цифрові технології

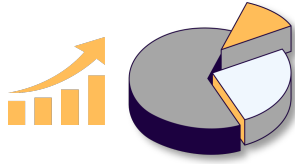
дають можливість автоматизувати виявлення порушень у бухгалтерському обліку, підвищуючи точність звітності, що є критично важливим у період економічної нестабільності [15, с. 144–145].

Сучасні цифрові інструменти стали невіддільною частиною облікових процесів, значно підвищуючи їхню прозорість та точність. Використання автоматизованих систем, хмарних технологій та інструментів для обробки великих даних дає змогу мінімізувати людський фактор, знизити ймовірність помилок та забезпечити об'єктивний і своєчасний аналіз фінансової інформації. Упровадження цифрових технологій сприяє дотриманню стандартів бухгалтерського обліку, забезпечує легкість доступу до даних для зацікавлених сторін і створює умови для ефективнішого управління фінансовими ризиками. У табл. 2 відображено основні аспекти застосування цифрових інструментів у бухгалтерському обліку (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив цифрових інструментів на прозорість та точність облікових процесів

Аспекти облікових процесів	Традиційні підходи	Цифрові інструменти та їхній вплив
Введення даних	Ручне внесення інформації	Використання автоматизованих систем введення даних із вбудованими перевітками точності
Зберігання та доступ до даних	Локальні сервери або паперова документація	Хмарні сховища даних із багаторівневим доступом та високим рівнем безпеки
Перевірка даних	Регулярний аудит вручну	Інструменти аналізу великих даних для автоматичного виявлення помилок та шахрайських операцій
Підготовка фінансової звітності	Використання стандартних шаблонів	Автоматизація формування звітів відповідно до міжнародних стандартів, наприклад, IFRS

Взаємодія з органами контролю	Ручна передача документів	Інтегровані платформи для онлайн-обміну звітністю та електронного підпису
-------------------------------------	------------------------------	--

Джерело: сформовано авторами на підставі [2; 9; 10; 11]

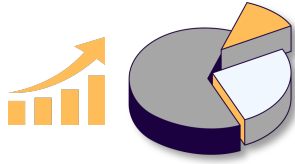
В умовах сучасного розвитку інформаційних технологій в Україні спостерігається активне впровадження вітчизняних програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку. Це зумовлено як необхідністю підвищення прозорості та точності облікових процесів, так і потребою заміщення російського програмного забезпечення, зокрема «1С», використання якого обмежується через санкції та законодавчі ініціативи.

Серед популярних українських рішень можна виокремити такі програми, як «MASTER: Бухгалтерія», «М.Е.Дос», «Діловод», «iFin», «Дебет Плюс», «SMARTFIN.UA» та «BOOKKEEPER» [12, с. 3–6]. Ці системи пропонують широкий набір функцій для автоматизації обліку, включаючи бухгалтерський та податковий, складання звітності, управління заробітною платою та кадровим обліком, а також електронний документообіг.

Упровадження таких програмних продуктів дасть змогу підприємствам мінімізувати загрози, пов'язані з людським фактором, забезпечити своєчасне оновлення відповідно до змін у законодавстві та підвищити ефективність облікових процесів. Зокрема, використання «М.Е.Дос» спрощує подання електронної звітності та обмін документами з органами контролю, що підвищує оперативність та точність обліку.

Крім того, перехід на вітчизняні програмні рішення сприяє підтримці національних розробників та зменшує залежність від іноземного програмного забезпечення, що є важливим аспектом у контексті національної безпеки та економічної незалежності України.

Економічна нестабільність створює численні виклики для проведення аудиторських перевірок, що суттєво впливає на якість, об'єктивність і результативність аудиторських процедур. У періоди кризових явищ

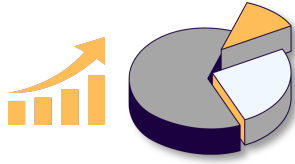
аудиторським фірмам доводиться працювати в умовах високої невизначеності, що ускладнює оцінку фінансової звітності клієнтів та виявлення ризиків. Серед основних факторів, які впливають на аудиторські перевірки, виокремлюють нестабільність валютного курсу, інфляційні процеси, зміни в податковому законодавстві та непередбачуваність економічного середовища. У такій ситуації аудитори постають перед проблемами забезпечення точності даних, ефективності процедур контролю та дотримання регуляторних вимог. У табл. 3 узагальнено основні проблеми аудиторських перевірок у нестабільних умовах.

Таблиця 3

**Основні проблеми аудиторських перевірок в умовах економічної
нестабільності**

Проблема	Причина	Наслідки для аудиторської перевірки
Невизначеність у фінансовій звітності	Значні коливання валютного курсу, інфляція	Труднощі в оцінюванні активів та зобов'язань за справедливою вартістю
Часті зміни в законодавстві	Оновлення податкового та бухгалтерського законодавства	Зростання можливості недотримання нормативних вимог
Недостатність або неправдивість даних	Втрата документації або умисне викривлення фінансових даних	Ускладнення аналізу операцій і виявлення шахрайських схем
Обмеженість доступу до клієнтських даних	Порушення безперервності діяльності підприємств або зменшення обсягу облікових операцій	Зменшення глибини перевірки, можливостей повноти аудиторського висновку
Зростання витрат на аудит	Потреба в додаткових ресурсах для оцінювання нових викликів	Зниження конкурентоспроможності аудиторських послуг через підвищення їхньої вартості

Джерело: власна розробка авторів

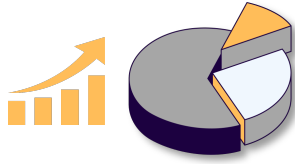

Невизначеність у фінансовій звітності, спричинена різкими коливаннями валютного курсу та інфляцією, створює труднощі в оцінюванні активів і зобов'язань за справедливою вартістю. Зокрема, значні зміни обмінного курсу змушують підприємства постійно коригувати балансові показники, а аудиторам необхідно враховувати ці зміни під час перевірок.

Часті зміни в податковому законодавстві створюють нові виклики для аудиторів. Наприклад, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» від 15 березня 2022 року № 2120-IX було запроваджено пільги для підприємств, які зазнали збитків через воєнні дії [16]. Аудиторам необхідно детально перевіряти відповідність підприємств умовам для отримання таких пільг.

Валютні обмеження, запроваджені Законом України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 року № 2473-VIII [17], а також новими тимчасовими постановами, спрямованими на підтримку економічної стабільності, значно впливають на діяльність підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Так, відповідно до нормативних документів Національного банку України, запроваджено обмеження на переказ коштів за кордон, що потребує додаткової уваги аудиторів під час аналізу валютних операцій [18].

Вимоги до електронного документообігу, передбачені Законом України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII [19], також створюють додаткові виклики. Перевірка відповідності електронних документів стандартам захисту даних та їхній юридичній чинності вимагає залучення спеціалістів з ІТ-сфери, що збільшує вартість аудиторських послуг.

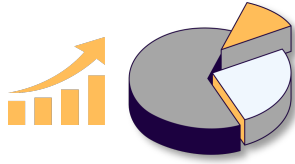
У сучасних умовах аудитори часто опиняються в ситуаціях, пов'язаних із втратою компаніями документів через воєнні дії. У таких випадках доводиться використовувати альтернативні джерела підтвердження даних, що є складним і ресурсозатратним процесом.

Адаптація аудиторських процедур в умовах економічної нестабільності вимагає не лише технічних змін у підходах, але й перегляду ролі аудиту як інструменту стратегічного управління [8, с. 76–80]. Однією з основних небезпек є посилення тиску на аудиторські фірми від клієнтів, які прагнуть мінімізувати фінансові ризики у звітності. Це може призводити до конфліктів інтересів, коли аудитори мають необхідність балансувати між етичними стандартами та збереженням ділових відносин із клієнтами. У таких умовах об'єктивність аудиторського оцінювання може бути поставлена під загрозу.

Ще одним суттєвим викликом є складність оцінювання нетипових або нових операцій, які виникають у нестабільному економічному середовищі. Наприклад, під час війни чи економічної кризи підприємства можуть запроваджувати нові форми фінансування, такі як залучення кредитів під державні гарантії або використання спеціальних інструментів підтримки. Аудиторські процедури часто не враховують специфіки таких операцій, що підвищує ризик їхнього неправильного оцінювання або відсутності належної документації для підтвердження.

Значною проблемою є управління людськими ресурсами у сфері аудиту. Через нестабільність економіки збільшується плинність кадрів, що призводить до втрати досвіду та знань у галузі. Молоді аудитори, які не мають достатнього практичного досвіду, часто припускаються помилок в аналізі складних фінансових ситуацій. Це не лише впливає на якість перевірок, але й підвищує рівень недовіри до висновків аудиторів.

Крім того, суттєвим ризиком є зниження якості внутрішнього контролю на підприємствах, що перевіряються. У періоди економічної нестабільності багато компаній скорочують витрати, зокрема й на підтримку належної

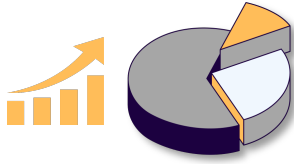
системи внутрішнього контролю [20, с. 16–19]. Це створює додаткові труднощі для аудиторів, які змушені компенсувати недоліки внутрішніх процесів власними процедурами, що значно збільшує обсяг роботи.

Також на практиці спостерігається збільшення кількості випадків шахрайства. В умовах економічного стресу підприємства можуть вдаватися до маніпуляцій фінансовими показниками для залучення інвесторів або отримання вигідніших умов фінансування. Аудитори часто опиняються в ситуаціях, коли цілеспрямоване приховування інформації ускладнює виявлення порушень, особливо якщо такі дії підтримуються на рівні керівництва.

Удосконалення механізмів управління ризиками у сфері обліку та аудиту в Україні вимагає ухвалення системних рішень, які не лише реагують на наявні проблеми, але й запобігають виникненню подібних ситуацій у майбутньому. Сучасна економічна нестабільність вимагає посилення інтеграції ризикоорієнтованих підходів в аудиторські процедури та більш жорсткого регулювання визначальних аспектів взаємодії між суб'єктами аудиторського ринку.

Одним з основних напрямів удосконалення є розробка нормативних актів, які зобов'язують підприємства високого ризику (наприклад, компанії енергетичного або аграрного сектору) проводити регулярні аудиторські перевірки незалежними фахівцями. Це дає можливість знизити ймовірність шахрайства та маніпуляцій у фінансовій звітності. Крім того, необхідно забезпечити механізми перевірки відповідності міжнародним стандартам. Зокрема, посилення контролю Радою аудиторської діяльності може стати інструментом, що забезпечить підвищення якості роботи аудиторських компаній.

Особливу увагу варто приділити проблемі асиметрії інформації між аудиторами та клієнтами, яка виникає через обмежений доступ до даних в умовах воєнного стану або внаслідок свідомого викривлення інформації. Для

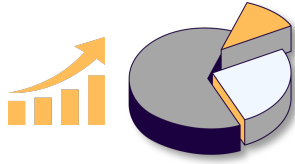
цього необхідно запровадити централізовані інформаційні платформи, які забезпечують аудиторам доступ до основних економічних та фінансових показників у реальному часі. Такі платформи можуть бути створені на базі державних реєстрів і повинні передбачати автоматичну верифікацію документів.

Ще одним важливим аспектом є створення механізмів зовнішнього моніторингу аудиторської діяльності, які б сприяли своєчасній ідентифікації недоліків у проведенні перевірок. Зокрема, створення незалежних комісій або інституту арбітражу для розгляду спірних висновків аудиторів допоможе забезпечити неупередженість та об'єктивність.

Управління ризиками вимагає також реорганізації системи внутрішнього контролю на підприємствах. Замість загальних рекомендацій необхідно впроваджувати специфічні стандарти, що враховують галузеву специфіку підприємств. Зокрема, у банківському секторі це може передбачати посилення контролю за транзакціями в умовах обмежень валютного регулювання, тоді як для аграрного сектору – контроль за ціноутворенням і прозорістю контрактів на експорт продукції.

На рівні законодавства доцільно переглянути питання відповідальності аудиторів за неправдивість висновків. Запровадження чітких санкцій за невідповідність стандартам аудиторської діяльності не лише стимулюватиме підвищення якості перевірок, але й посилить довіру до системи аудиту загалом. Це може знизити ризики для інвесторів і кредиторів, які покладаються на висновки аудиторів.

Крім того, у контексті глобалізації фінансових ринків доцільним є укладання двосторонніх угод із міжнародними аудиторськими організаціями для обміну досвідом і адаптації кращих практик. Це сприятиме не лише підвищенню професійного рівня аудиторів, але й інтеграції української аудиторської сфери в міжнародне економічне середовище. Зокрема, рекомендації щодо вдосконалення управління ризиками повинні охоплювати

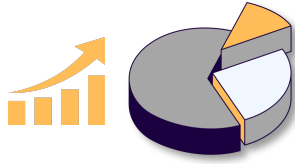

як інституційні зміни, так і галузеву специфіку. Упровадження зазначених механізмів сприятиме створенню більш прозорої та ефективної системи обліку та аудиту в Україні, що відповідає сучасним викликам і потребам економічного середовища.

Висновки. Здійснене нами дослідження дало змогу дійти висновків, згідно з якими економічна нестабільність суттєво впливає на ефективність систем обліку та аудиту в Україні. У сфері обліку основними проблемами є складність оцінювання активів через постійні ринкові коливання, обмежений доступ до перевіреної інформації, а також труднощі впровадження цифрових інструментів для автоматизації процесів. Водночас аудит стикається з викликами, пов'язаними з частими законодавчими змінами, асиметрією інформації між аудиторами та клієнтами, а також збільшенням кількості випадків фінансового шахрайства.

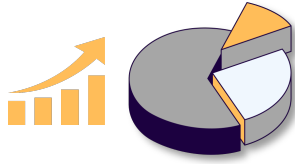
Для облікових процесів рекомендовано впроваджувати автоматизовані системи аналізу даних, КРІ для оцінки витрат і хмарні платформи для зберігання даних із захищеним доступом. У сфері аудиту необхідно розробити прогностні моделі ризиків, посилити інтеграцію цифрових технологій, таких як аналіз великих даних і автоматизовані алгоритми перевірки, а також переглянути законодавчі акти для підвищення відповідності міжнародним стандартам.

Перспективи подальших досліджень передбачають інтеграцію міжнародного досвіду для адаптації облікових і аудиторських процедур до умов кризи, розробку універсальних моделей управління ризиками, а також детальний аналіз впливу цифрових технологій на прозорість та ефективність цих процесів. Створення стійкої та прозорої системи обліку й аудиту сприятиме підвищенню довіри до фінансової звітності та покращенню фінансового управління в умовах нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Vasylchyshyn O., Harkava V., Sheremet O., Sydorovych O., Berdnik I., Paziuk A. Financial crimes in the context national economic security. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. P. 119–123. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7804/1/Financial%20crimes%20in%20the%20context%20national%20economic%20security.pdf> (date of access: 16.10.2024).
2. Shapovalova A., Kuzmenko O., Polishchuk O., Larykova T., Mironchuk Z. Modernization of the national accounting and auditing system using digital transformation tools. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4. № 51. P. 33–52. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4102>
3. Гончарук С., Хмизовець В. Стан і шляхи вдосконалення обліку і аудиту активів підприємства в умовах євроінтеграції. *Фінансовий простір*. 2023. №4(52). С. 151–160. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.4\(52\).2023.151159160](https://doi.org/10.30970/fp.4(52).2023.151159160)
4. Наумова Т. А., Акімова Н. С., Кирильєва Л. О. Трансформація системи управління внутрішнього аудиту в умовах глобальних криз та війни. *Підприємництво і торгівля*. 2022. №34. С. 35–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-05>
5. Гуцаленко Л., Марчук У., Мулик Т. Екологічні наслідки війни та їх відображення в обліковій системі. *Вісник економіки*. 2023. № 3. С. 39–54. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49900> (дата звернення: 16.12.2024).
6. Savkiv U., Kuzmin T. Improving accounting and reporting in the digital economy. *The Actual Problems of Regional Economy Development*. 2023. Vol. 2. № 19. P. 87–95. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.87-95>
7. Пуцентейло П. Р., Довбуш А. В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. №3–4(87). С. 140–151. URL:

<http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/781> (дата звернення: 16.10.2024).

8. Яковенко А. О., Гнатєва Т. М., Воронюк І. Є. Інноваційні рішення в сфері бухгалтерського обліку та аудиту. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 21. С. 75–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.21.7>

9. Chenash V., Abramov A., Shebeshten E. Development of accounting systems in Ukraine under the influence of digital technologies. *Actual Problems of Economic Sciences*. 2024. № 3–4. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14011609>

10. Євсєєва О. О., Іванова Н. А., Скорба О. А. Вплив цифрових інновацій на ефективність бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13296464>

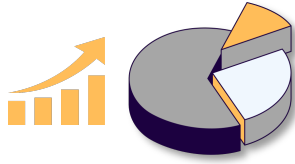
11. Склярчук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>

12. Грицай О., Папіш В. Розвиток інформаційних технологій в Україні та їх інтегрування у сфері бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-88>

13. Gurzhii T., Deshko L., Gurzhii A., Berlach A., Radyshevskaya O. State audits in modern Ukraine: Issues, challenges, perspectives. *Public Policy and Administration*. 2019. Vol. 18. № 2. P. 281–298. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=790571> (date of access: 16.10.2024).

14. Akimova L., Levytska S., Pavlov K., Kupchak V., Karpa M. The role of accounting in providing sustainable development and national safety of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2019. Vol. 3. № 30. P. 54-61. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179501>

15. Королюк Т. В. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в управлінні ризиками. *Галицький економічний вісник*. 2019. Вип. 57. № 2. С. 142–152. URL:

https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/27970/2/GEB_2019v57n2_Korolyuk_T-Scientific_opinions_of_142-152.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 16.10.2024).

16. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-IX#Text> (дата звернення: 16.10.2024).

17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 16.10.2024).

18. Валютні обмеження для бізнесу в умовах воєнного стану. *Liga Zakon: вебсайт*. 2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/219499_valyutn-obmezhennya-dlya-bznesu-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення: 16.10.2024).

19. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 16.10.2024).

20. Susidenko J. Economic problems of audit development in Ukraine and reserves for improving its efficiency. *Agricultural Sciences*. 2021. Vol. 15. P. 15–21. URL: <https://www.itadiana.com/wp-content/uploads/2021/01/Annali-d%E2%80%99Italia-%E2%84%9615-2020-part-1.pdf#page=15> (date of access: 16.10.2024).